

Secțiunea „In memoriam” include și un omagiu adus scriitorului Ion Beldeanu (1939–2024), prin articolul semnat de Doina Cernica: „Ion Beldeanu. Stingerea din viața dintâi”.

Rubrica dedicată războiului din Ucraina aduce în prim-plan analiza lui Marin Gherman, „Viitorul comunității românești din Ucraina – o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului”, realizată în cadrul proiectului coordonat de Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți, desfășurat în regiunea Cernăuți, județul Suceava și regiunea capitalei Bruxelles, privitor la viitorul comunității românești din Ucraina din perspectiva tinerei generații.

„Bucovina – procese istorice și sociale” grupează câteva articole referitoare la: „Deportările staliniste – pagini dureroase din istoria românilor din actuala regiune Cernăuți” (Sergiu Bărbuță); „Fascinația muzeelor la românii din Ținutul Cernăuțului” (Maria Toacă); „Constantin Mandicevski – profesor, inspector școlar, director al Bibliotecii Universității din Cernăuți (165 de ani de la naștere)” (Vladimir Acatrini); „Instituirea Zilei Limbii Române în Ucraina – cursă contra cronometru. Chinurile facerii” (Anatol Popescu); „Republica Moldova, «oceanul» nostru întors. 33 de ani după” (Dorin Popescu). Aceste articole reflectă diversitatea tematică și complexitatea demersurilor legate de trecutul, prezentul și viitorul comunității românești din regiunea Cernăuți.

Revista „Glasul Bucovinei” publică și în acest număr o serie de contribuții relevante din sfera teoriei, criticii și istoriei literare, semnate de: Cristina Paladian („Tehnica versificației la Lucian Blaga: influențe germane”), Felicia Vrânceanu („Poetica incidenței în romanul lui Grigore Bostan, *O evadare din Eterna*”), Diana Chibac („Grigore Bostan – poetul”) și Mircea A. Diaconu („Mircea Streinul. Istorie, adevăr și biografie”).

Un fragment din romanul *Prăvălia diavolului*, semnat de Mircea Streinul, este publicat la rubrica „Proză”, însoțit de o succintă analiză a acestuia, semnată de Virgil Ierunca. În sumarul acestui număr se regăsesc și rubricile „Dimensiuni culturale”, „Cărți. Reviste. Conferințe”, „Cronica vieții culturale cernăuțene”, „Eveniment”, care reunesc contribuții referitoare la diverse aspecte ale vieții culturale cernăuțene, precum și semnalări editoriale.

Rodica Jugrin

„«Mesager bucovinean». Revistă de cultură pentru bucovinenii de pretutindeni”, Cernăuți – București – Rădăuți – Chișinău, serie nouă, anul XX, nr. 1 (77), nr. 2 (78), nr. 3 (79), nr. 4 (80), 2023, 96 p. + 96 p. + 96 p. + 96 p.

Tematica celor patru numere ale revistei „Mesager bucovinean” apărute în anul 2023, cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, gravitează în jurul principalelor provocări cu care se confruntă comunitatea românească din Ucraina în plan identitar, educațional, lingvistic și confesional.

Numărul 1 este dedicat problematicii caselor naționale din Cernăuți, instituții emblematice pentru diversele comunități etnice din Bucovina. Sunt aduse în discuție aspecte legate de rolul caselor naționale în păstrarea identității culturale, relația lor cu autoritățile statale de-a lungul timpului, precum și dificultățile întâmpinate în păstrarea și revendicarea acestor spații în epoca post-sovietică. Editorialul semnat de Ștefan Hostiuc, „Quo vadis?”, subliniază ideea că autoritățile ucrainene aplică un criteriu selectiv în procesul de retrocedare a caselor naționale, doar Casa Națională Ucraineană fiind redată integral comunității, cu titlul de comodat.

În continuarea editorialului, revista propune o serie de articole de istorie care reconstituie evoluția caselor naționale din Cernăuți, plasând aceste instituții în contextul mai larg al relațiilor interetnice din Bucovina și al transformărilor politice din secolul al XX-lea: Mircea Irimescu, „Palatele din Cernăuți ale Societății pentru Cultură”; Dragoș Olaru, „Palatul Național”; Maria Nikirsa, Tetiana Nikirsa, „Casa Națională Ucraineană”; Maria Nikirsa, „Casa Evreiască din Cernăuți”; Inga Wittal, „Casa Germană din Cernăuți”; Andrii Horuk, Wladislaw Strutynski, „Casa Națională Polonă din Cernăuți: trecut și prezent”. Articolele oferă o privire de ansamblu asupra momentului fondator al acestor edificii, când comunitățile naționale din oraș și-au afirmat identitatea prin inițiative

culturale și arhitecturale proprii, evidențiază rolul acestora de cultivare a limbii, tradițiilor și conștiinței naționale, dar și ca simboluri ale unei coexistențe interetnice specifice Cernăuțiului de altădată.

Pe lângă articolele dedicate caselor naționale, revista abordează și alte teme definitorii pentru identitatea Cernăuțiului, grupate în cadrul rubricii „Cernăuțiul în oglinda retrovizoare a timpului”. Sunt publicate, sub titlul „Cernăuții, orașul dintre cețuri. Reportaj despre minunile unui oraș”, două texte ale lui Mircea Streinul, mai puțin cunoscute (apărute în „Vremea”, anul X, nr. 495, 11 iulie 1937; nr. 516, 5 decembrie 1937) despre „tainele și profundele frumuseți” ale orașului nordic „dintre cețuri”. Ștefan Hostiuc semnează articolul „Retrolectura ca scriitură sau cum mica publicitate poate genera poezie”, referitor la lucrarea lui Mircea A. Diaconu, *Cernăuți. Obiecte pierdute*, Chișinău, Editura Cartier, 2021.

În aceeași linie a recuperării memoriei culturale, revista „Mesager bucovinean” publică în acest număr câteva articole omagiale: Mircea A. Diaconu, „Contrapuncte”, dedicat compozitorului Ciprian Porumbescu, la 170 de ani de la naștere; Vitalie Zăgrea, „Dimitrie Onciul comemorat la Cernăuți”; B.P., „Bicentenar Iraclie Porumbescu”. Rubrica „În memoriam” este dedicată evocării Antonetei Lucașciuc (1939–2023), secretară, în mai multe legislaturi, a filialei București a Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, senior editor și membru în colegiul de redacție al revistei „Mesager bucovinean” – Mihai Onciul, „Despărțirea de Antoaneta Lucașciuc, membră a celiului de redacție al revistei «Mesager bucovinean»”.

Suferințele comunității românești sub regimul sovietic sunt readuse în conștiința publică prin articolul semnat de Maria Andrieș, „Masacrul de la Lunca – o zi neagră în viața comunității”.

Revista oferă cititorului și un grupaj de poezii, semnate de Ion Băcu, sub titlul „Vine piatra spre mine”.

Numărul 2 al revistei „Mesager bucovinean” este consacrat dimensiunii spirituale a vieții bucovinene, reunind contribuții legate de politicile ecleziastice și viitorul bisericii din regiunea Cernăuți, evenimente din viața monastică. Sunt publicate studii dedicate istoriei bisericești, vizând aspecte legate de istoria Facultății de Teologie, activitatea ierarhilor bucovineni, istoricul Bisericii Adventiste. În completarea acestei tematici, numărul reunește și o serie de contribuții care reflectă preocupări diverse din sfera memoriei culturale și a identității naționale: articole dedicate cinstirii eroilor, situația cimitirului istoric din Cernăuți, amenințat cu desumări comerciale, analize privind relațiile cultural-literare româno-ucrainene, incursiuni în istoria presei, creație poetică, precum și un tabel cronologic ce surprinde reperele esențiale din viața și activitatea lui Mircea Lutic.

Editorialul, semnat de Ștefan Hostiuc, „Dilema românilor ortodocși”, deschide numărul cu o analiză succintă a tensiunilor religioase din spațiul bucovinean contemporan, concluzia fiind aceea că ortodocșii din Ucraina, „înstrăinați intempestiv de biserica strămoșească, au tot dreptul moral și legal să se întoarcă la ea” (p. 2). Aceeași problemă este continuată în cadrul rubricii „Politici ecleziastice”, care reunește contribuții semnate de: Marin Gherman („Ortodocșii români din Ucraina în fața unor viitoare opțiuni”), Sergiu Barbuță („Capela mitropolitelor Bucovinei riscă să fie închisă”), Dragoș Olaru („Capela și cripta ierarhilor ortodocși din cimitirul cernăuțean”), Maria Andreiș („Capela mitropolitelor Bucovinei și vrednicul părinte Ivasiuc”), Gheorghe Semeniuc („Cuvânt de laudă pentru două biserici, o capelă și un iconar”). Alte două texte incluse în cadrul acestei rubrici (B. Sergiu, „Daruri din România împărțite copiilor din Bugeac prin intermediul Episcopiei Basarabiei de Sud a Bisericii Ortodoxe Române”; Vlad Cubreacov, „Scrisoarea mitropolitului Chișinăului și al «întregii Moldove» către patriarhul Moscovei și al întregii Rusii”) reflectă dimensiunea pastorală și socială a activității ecleziastice.

Tematica religioasă este completată de articolul semnat de Igor Andronachi, dedicat marcării centenarului Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Movila, Herța. În același registru, cititorului i se oferă o prezentare sintetică a celor 16 mănăstiri aflate sub jurisdicția Mitropoliei Bucovinei și Cernăuțiului, realizată pentru revista „Mesager bucovinean” de către cancelaria Mitropoliei și tradusă din limba ucraineană de Tudor Andrieș. O perspectivă complementară este oferită de interviul acordat de protoiereul Gheorghe Moroz (protopopiatul Herța), care evidențiază tensiunile actuale și perspectivele de viitor ale Bisericii Ortodoxe din regiunea Cernăuți, concluzionând că „viitorul bisericii noastre ortodoxe din regiunea Cernăuți va fi după cum va binecuvânta Preafericitul Mitropolit Onufrie al Kievului și Ucrainei întregi și Înaltpreasfințitul Meletie, Mitropolitul Bucovinei și Cernăuțiului” (p. 41). Redacția a ținut să specifice că, din cauza faptului că protopopul de Herța,

Pavel Dumitru, a refuzat să participe la masa rotundă din 2022 privind activitatea protopopiatelor cu parohii românești din regiune și nu răspuns nici în 2023 invitație la dialog, „cititorul rămâne neinformați” în legătură cu activitatea acestui protopopiat.

Revista propune cititorilor o incursiune în trecut, prin articole dedicate istoriei bisericești, ce oferă perspective asupra evoluției clerului, instituțiilor ecleziastice și personalităților marcante din spațiul bucovinean: Mircea Irimescu, „Ierarhi bucovineni de odinioară – note de dicționar”; Mircea Bejenar, „Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cernăuți (1875–1948)”; Ion Cernușcă, „Scurt istoric al Bisericii Adventiste române din nordul Bucovinei”; Dragoș Olar, „O carte de referință pentru istoria Bisericii Ortodoxe din Bucovina” (cu referiri la lucrarea semnată de Ioan-Paul Valenciu, *Preoțimea ortodoxă din Bucovina în timpul ocupației habsburgice (1775–1918)*, apărută în anul 2016).

În sumarul numărului 2 al publicației „Mesager bucovinean” se regăsesc și articole cu tematici legate de manifestări ale memoriei culturale și identitare: Sergiu Bărbuță, „Cinstirea eroilor”; Vitalie Zăgrea, „Nu ne uităm istoria, nici martirii neamului”; „Cimitir istoric amenințat cu deshumări comerciale” (un dosar de presă realizat de redacția revistei „Mesager bucovinean”, în colaborare cu Agenția BucPres, care informează cititorii despre decizia de a exhuma rămășițele din mormintele românești din Cimitirul de pe strada Zelena din Cernăuți, unul dintre cele mai mari și importante cimitire din Ucraina, cu o istorie bogată și diversă și de a scoate la licitație criptele – decizie care „ridică îngrijorări cu privire la păstrarea și respectarea patrimoniului cultural și istoric al orașului Cernăuți”, p. 68).

Alte două articole tratează aspecte legate de „promotorii activi ai literelor românești în spațiul est-slav” (Iuri Kojevnikov, Stanislav Semcinsky, Serghy Luchkanin, Oleg, Honcearenko, Vladimir Poiată) – Dumitru Apetri, „Manifestări de empatie în dialogurile interliterare” și istoria presei românești în Bucovina – Vasile Păsăilă, „Sfârșitul veacului XIX în Bucovina a născut un nou ziar românesc: «Gazeta Bucovinei»”.

În numărul 3 al publicației „Mesager bucovinean”, dedicat educației școlare în limba română, „o prioritate a comunității istorice românești din Ucraina”, sunt publicate articole privitoare la politicile lingvistice și educaționale, viața școlii, muzee rurale în școli românești, evenimente culturale, aniversări, evocări, informații de actualitate.

Editorialul semnat de Ștefan Hostiuc, „O întrebare în coadă de pește”, evidențiază provocările cu care se confruntă comunitatea românească, „lovită din două părți, o dată că se introduc în școli programe de învățământ separate pentru români și «moldoveni» [...] și o dată că se inoculează tinerei generații [...] conceptul găunos al «moldovenității» rupte de românitate. Cui folosește acest tip de educație: celor ce se formează ca exponenți ai «națiunii moldovene» inventate din interese geopolitice menținute și astăzi sau celor care, menținându-le, au nevoie neapărat de o «națiune moldovenească»? Aceasta-i întrebarea” (p. 2).

Rubrica „(Geo)politici lingvistice și educaționale” reunește contribuțiile semnate de: Marin Gherman („Românii din Ucraina, prinși între Kiev, București și Moscova”), Anatol Popescu („Limba «moldovenească» – calul troian al ucrainizării școlilor românești din Ucraina”), Vasile Țiple („Legea minorităților naționale din Ucraina și presa românească: între lipsă de interes și cenzură”), G. Marin („Strasbourgul discută cu reprezentanții românilor din Ucraina respectarea drepturilor acestora”) și Zinaida Pinteac („Considerații privind lupta pentru denumirea corectă a limbii materne în școlile noastre din sudul Basarabiei”). Aceste articole analizează, din perspective complementare, impactul politicilor statale asupra identității lingvistice și educaționale a românilor din Ucraina, evidențind tensiunile geopolitice, contestarea artificială a denumirii limbii române, reacția presei românești în contextul noii legislații privind minoritățile, eforturile de dialog internațional și lupta continuă pentru recunoașterea drepturilor culturale și educaționale ale comunității românești.

Rubrica „Viața școlii” găzduiește articolele semnate de Sergiu Bărbuță, „Educația în limba română nu e o frână pentru încadrarea în societatea ucraineană” și Maria Micailu, „Început de an școlar în comuna Ciudei”. Liviu-George Maha semnează articolul „Prioritățile echipei de la conducerea SCLRB sunt întărirea legăturilor frățești cu românii din Regiunea Cernăuți și continuarea proiectelor tradiționale”, iar alte două contribuții documentează desfășurarea unor evenimente culturale relevante pentru viața comunității: Mariana Struț, „Întâlnire literară la Cernăuți cu poetul Arcadie Suceveanu”; Maria Mihailovici-Solomon, „Poetul Arcadie Suceveanu, revenit la Suceveni”.

În acest număr din anul 2023 al publicației „Mesager bucovinean”, în cadrul rubricii dedicate aniversărilor, Eugen Patraș omagiază personalitatea Alexandrinei Cernov, redactor-șef al revistei „Glasul Bucovinei”, membru de onoare al Academiei Române („Sunt oameni și Oameni în viața noastră – primii constituie majoritatea, ceilalți vin în calea celor norocoși”).

În continuarea demersului de valorificare a patrimoniului cultural, câteva articole, semnate de Vadim Captar, Vasile Ioneț, Nicolae Bodnariuc, Vladimir Acatrini, Eleonora Schipor, Viorel Golunga, Tatiana Mogorean, Elvira Chilaru, grupate în cadrul rubricilor „Muzele rurale în școli românești” și „Istorie și cultură” sunt dedicate activității muzeale din Costiceni, Iordănești, Oprișeni, Bahrinești, Cupca, Voloca, Satul Nou, Apșa.

În aceeași linie a recuperării identitare, evocările dedicate profesorilor Mihai Jar (Ion Abobuțoaiei, „Surâsul din basorelief”) și Deomid Savca (Sergiu Bărbuță, „90 de ani de la nașterea profesorului Deomid Savca, 1933–2018”) readuc în atenție două personalități reprezentative pentru viața culturală și spirituală a românilor din Ucraina.

Publicația „Mesager bucovinean” aduce în prim-plan figura unui profesor evreu mai puțin cunoscut, „care merită să fie redescoperit pentru el însuși” și despre care Ion Nandriș afirma că „a fost un admirabil pedagog, un îndrăzneț făuritor de suflet românesc, de limbă românească, acolo, în Cernăuțiul înstrăinat” (p. 87), prin articolul semnat de Mircea A. Diaconu, „Ernest Rabener. Utopie și antiutopie la Cernăuți”.

În sumarul publicației se regăsesc „povestiri pentru cei mici” (Arcadie Suceveanu, „Academia de sub busture”), versuri de Mihai Prepelîț și „Amintiri de neuitat din tabăra ARC de la Sulina”, consemnate de Tatiana Golciuc.

Sub titlul „Caleidoscop informativ”, revista „Mesager bucovinean” publică lista românilor din Ucraina (35 de persoane) căzuți la datorie în războiul ruso-ucrainean, întocmită de echipa BucPress, care a cules informații din zonele locuite de români. Lista „nu este exhaustivă”, deoarece, din cauza ostilităților, nu s-au putut obține suficiente informații oficiale.

Materialele publicate în numărul 4 al revistei „Mesager bucovinean” tratează tema „Limba română – aceeași pentru toți românii din Ucraina”. Editorialul, „O grea încercare pentru clasa politică ucraineană: decomunizarea conceptului de «limbă moldovenească»”, semnat de Ștefan Hostiuc, deschide numărul cu o reflecție asupra „limbii moldovenești”, „instrument de luptă geopolitică” (p. 2). Rubrica „(Geo)politici lingvistice și identitare” cuprinde contribuții diverse care pun în valoare alte subiecte legate de: „Babiloniada moldovenistă în Ucraina” (Eugen Patraș), „Metastazele moldovenismului în Ucraina: inducere în eroare, recidivă, boală cronică, birocrație voalată” (Anatol Popescu), „Quo vadis, Ucraina?” (Eugen Patraș), „Limba «moldovenească» nu a dispărut din Ucraina, în ciuda declarațiilor politice” (o analiză preluată de pe site-ul Agenției BucPress, care a fost publicată în anul 2013).

Rubrica „Interviu” aduce în fața cititorilor dialoguri cu Adrian Severin („În cazul unor contraziceri între tratatele internaționale și legislația internă, tratatele au prioritate”) și Arcadie Suceveanu („Noua poetică a pus în mișcare resorturile mele interioare”).

În paginile dedicate creației literare, cititorii vor descoperi poezii inedite semnate de Ilie Motrescu, texte ale poezilor populari Eudochia Sevastisnov-Mândru și Dumitru Zaidel și proză (Nicolae Spătaru). Secțiunea „Consemnări” include prezentarea lui Ștefan Hostiuc, „Întoarcerea poetului”, despre Nicolae Șapcă, poet, publicist, editor. Acesta a publicat, în anul 2023, volumul de sonete, *Pe creste de cuvinte*, coordonat de Ștefan Hostiuc.

În sumarul numărului 4 al publicației „Mesager bucovinean” se regăsesc și câteva prezentări de carte semnate de Ioan Fărnuș („Mircea A. Diaconu, *Cernăuți. Obiecte pierdute*”), Elena Pintilei („Ciprian Porumbescu văzut de Mircea A. Diaconu”, autorul lucrării *Ciprian Porumbescu, în marginea imperiului*, 2023), Ioan Popoiu („O carte monumentală” – cu referiri la lucrarea semnată de Elena Pintilei, *Cărturari ai epocii moderne. I. G. Sbiera (1836–1916)*, 2023).

Cele patru numere ale revistei „Mesager bucovinean” publicate în anul 2023 – an aniversar ce a consemnat împlinirea a două decenii de la apariția primului număr, eveniment omagiat prin lansarea almanahului „*Mesager bucovinean*”. 20 de ani în slujba comunității istorice românești din Ucraina – ilustrează consecvența unui demers dedicat păstrării identității și valorilor culturale românești.